

SÉRIA O ZÁKLADNÝCH CNOSTIACH

ODVAHA VOLÁ

ŠŤASTIE STOJÍ NA STRANE ODVÁŽNYCH

RYAN HOLIDAY

Od autora medzinárodných bestsellerov
Prekážka je cesta, Ego je nepriateľ
a *Stoicizmus na každý deň v roku*

**ODVAHA
VOLÁ**

RYAN HOLIDAY

ODVAHA VOLÁ

ŠŤASTIE STOJÍ
NA STRANE ODVÁŽNYCH

COURAGE IS CALLING

Copyright © 2021 by Ryan Holiday

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form. This edition published by arrangement with Portfolio, an imprint of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Slovak edition © 2022 by Eastone Group, a.s.

Z anglického originálu *Courage Is Calling*, vydaného vydavateľstvom Penguin, preložila Monika Kaliská. V roku 2022 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

www.eastonebooks.com

Translation © 2022 Ing. Monika Kaliská

Verše: Jana Kantorová-Báliková

Redakčné úpravy: Mgr. Alica Činčárová

Layout: Studio Eastone

Tlač: Finidr, s.r.o.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok pre účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8109-437-8

Nečakajme, kým nás iní ľudia začnú vyzývať, aby sme vykonali veľké skutky. Nech sme to radšej my, kto zvolá ostatných na cestu cti. Prejavte sa ako najodvážnejší zo všetkých kapitánov, s väčším právom viesť, ako majú naši súčasní vodcovia.

— XENOFÓN

OBSAH

Štyri cnosti	XI
Úvod	1

ČASŤ I: STRACH

Volanie, ktorého sa bojíme...	8
Dôležité je nebáť sa	16
Strach porazíme logikou	19
Toto je nepriateľ	21
Kým ich nespočítate, je ich vždy viac	23
Ale čo ak...	26
Nenechajte sa odradiť ťažkosťami	29
Sústredte sa na to, čo je pred vami	31
Nikdy nepochybuj o odvahe iného človeka	34
V schopnosti myslieť konať sám za seba je platná pravda	37
Bojíme sa veriť	40

Nikdy sa nenechajte zastrašiť	43
Každý rast predstavuje skok	46
Nebojte sa rozhodnutí	49
Svoju bezpečnosť nemôžete klásť na prvé miesto	52
Strach vám niečo ukazuje	55
Najdesivejšie je byť sám sebou	57
Život sa odohráva na verejnosti. Zvyknite si na to.	60
Ktorú tradíciu si vyberiete?	63
Nebojte sa požiadať o pomoc	65
Keď sa povznesieme...	68

ČASŤ II: ODVAHA

Volanie, ktoré vypočujeme...	72
Svet to chce vedieť	79
Kto, ak nie vy?	81
Pripravenosť vás robí odvážnymi	83
Stačí začať. Jednoducho niečo urobte.	86
Chod!	89
Hovoriť pravdu mocným	91
Buďte tým, kto rozhoduje	94
Je dobré byť „problémový“	97
Len pár sekúnd odvahy	100
Urobte si z toho zvyk	103
Prejdite do útoku	107
Stojte si za svojím presvedčením	110
Odvaha je nákazlivá	113

Musíte to prijať za svoje	115
Vždy sa môžete vzoprieť	118
Šťastie praje odvážnym	121
Odvaha zaviazať sa	124
Miluj svojho blížneho	127
Odvážny neznamená unáhlený	130
Schopnosť konať vám nikto nemôže vziať ani dať	133
Ak je riešením násilie	136
Zdvihnúť sa a odísť	138
Robte si svoju prácu	141
Môžete zvíťaziť, aj keď sú šance malé	144
Nech sú na vás hrdí	148
Keď sa povznesieme nad seba...	150

ČASŤ III: HRDINSTVO

Presiahnuť svoje volanie...	154
Dôležité sú dôvody	161
Odvážnejšie je nebojovať	164
Musíte prejsť skúškou na púšti	168
Nezištná láska	171
Robte ľudí väčšími	174
Niet času na váhanie	177
Sami sme strojom vlastného šťastia	180
Nech je vaša nebojnosť inšpiráciou	182
Koľko ste ochotní zaplatiť?	185
Najdôležitejšou otázkou je prečo	189

Vrátiť sa do pekla	191
Mlčať znamená podporovať násilie	194
Smelosť nádeje	197
Musíte spáliť bielu vlajku	200
Nikto nie je nezničiteľný	203
Odvaha je cnosť. Cnosť je odvaha.	206
Doslov	211
Čo si ešte prečítať?	219
Podakovanie	221

Štyri cnosti

UŽ je to dávno, čo sa Herkules dostal na rózcestie. Na tichej križovatke gréckych pahorkov, v tieni uzlovitých borovic sa veľký hrdina gréckych mýtov prvýkrát stretol so svojim osudom.

Kde presne to bolo a kedy, to nevie nikto. Počuli sme o tomto okamihu v príbehoch Sokrata. Môžeme ho vidieť zachytený v najkrajšom umení renesancie. Môžeme cítiť jeho bujnejúcu energiu, vnímať jeho urastené svaly a jeho muky v klasickej Bachovej kantáte. Keby bol John Adams v roku 1776 našiel nejaký spôsob, bol by Herkules na križovatke ciest zvečnený na oficiálnej pečati novozaložených Spojených štátov.

Pretože práve tam, ešte pred nehynúcou slávou tohto muža, než vykonal dvanásť úloh, skôr ako zmenil svet, čelil Herkules kríze, takej, ktorá mení život, rovnako skutočnej, akej už čelil každý z nás.

Kam mal namierené? Kam sa snažil ísť? To je pointa tohto príbehu. Osamelý, neznámy, neistý Herkules, podobne ako mnohí iní, to nevedel.

Tam, kde sa cesta rozchádzala, ležala krásna bohyňa, ktorá mu ponúkala všetky pokiašenia, aké si len dokázal predstaviť. Ozdobená nádhernými šatami mu sľubovala ľahký život. Prisahala, že nikdy neokúsi nedostatok ani nešťastie, strach alebo bolesť. Ak ju bude nasledovať, sľubovala, že mu splní všetky jeho túžby.

Na druhej ceste stála strohejšia bohyňa v čistom bielom rúchu. Hovorila tichšie. Nesľubovala žiadnu odmenu okrem toho, čo bude výsledkom

tvrdej práce. Povedala, že to bude dlhá cesta. Bude vyžadovať obete. Prídu desivé okamihy. Ale bola to cesta vhodná pre boha. Urobila by z neho človeka, akého by v ňom jeho predkovia radi videli.

Bolo to skutočné? Stalo sa to naozaj? Ak je to len legenda, záleží na tom? Áno, pretože je to príbeh o nás. O našej dileme. O našich vlastných križovatkách.

Pre Herkula to bola voľba medzi nerestou a cnosťou, medzi ľahkou a ťažkou cestou, vychodenou cestičkou a nevyšliapanou cestou. Pred touto voľbou stojíme všetci.

Herkules zaváhal iba asi na sekundu a rozhodol sa pre voľbu, ktorá všetko zmenila.

Vybral si cnosť.

„Cnosť“ vám môže pripadať staromódna. A predsa: cnosť – *areté* – znamená niečo veľmi jednoduché a nadčasové. Znamená dokonalosť. Morálnu. Fyzickú. Mentálnu.

V starovekom svete cnosť pozostávala z týchto štyroch kľúčových zložiek:

odvaha,
striedmosť,
spravodlivosť,
múdroosť.

Kráľ filozofov, Markus Aurélius, ich nazval „základnými piliermi dobra“. Milióny ľudí ich poznajú ako kardinálne cnosti, štyri takmer univerzálne ideály, ktoré si osvojilo kresťanstvo a väčšina západnej filozofie, ale rovnako sú cenené aj v budhizme, hinduizme a takmer v každej inej filozofii, akú si dokážete predstaviť. C. S. Lewis poukázal na to, že sa nenazývajú „kardinálnymi“ preto, lebo pochádzajú od cirkevných autorít, ale preto, lebo majú pôvod v latinskom slove *cardo* – kľúčový.

Sú *kľúčové*. Sú to pánky, na ktorých visia dvere k dobrému životu.

Sú aj témou tejto knihy a tejto série kníh.

Štyri knihy.* Štyri cnosti.

Jeden cieľ: pomôcť vám rozhodnúť sa...

Odvaha, statočnosť, odhodlanie, česť, obetavosť...

* Táto kniha je prvou zo série.

Striedmosť, sebaovládanie, zdržanlivosť, rozvaha, rovnováha...
 Spravodlivosť, čestnosť, služba, priateľstvo, dobrota, láskavosť...
 Múdroosť, poznanie, vzdelanie, pravda, sebareflexia, pokoj...

To sú kľúče k čestnému životu, ktorý je naplnený slávou a *dokonalosťou* v každom ohľade. Tieto charakterové vlastnosti John Steinbeck výborne opísal ako „príjemné a potrebné pre [ich] majiteľa, lebo ho nútia robiť skutky, na ktoré môže byť hrdý a z ktorých môže mať radosť“. Ale za *toho majiteľa* musíme považovať celý ľudský rod. V Ríme neexistovala ženská verzia slova *virtus*. Cnosť nebola mužská ani ženská, jednoducho *bola*.

Stále je to tak. Nezáleží na tom, či ste muž, alebo žena. Nie je to otázka toho, či ste fyzicky silný, alebo bolestne plachý, génius či človek s priemernou inteligenciou. Cnosť je univerzálny imperatív. Cnosti sú navzájom prepojené a sú neoddeliteľné, a predsa sa každá z nich od tých ostatných líši. Robiť to, čo je správne, si takmer vždy žiada odvahu. Presne ako disciplína nie je možná bez múdrosti rozpoznať, čo stojí za to si zvoliť. Načo je dobrá odvaha, ak sa nevyužíva pre spravodlivosť? Načo je nám múdroosť, ak nás nerobí skromnejšími?

Sever, juh, východ, západ – štyri cnosti sú kompasom (nie nadarmo sa štyri svetové strany na kompase v angličtine nazývajú „kardinálnymi stranami“). Navádzajú nás. Ukazujú nám, kde sme a aká je pravda. Aristoteles opísal cnosť ako istú zručnosť, niečo, čo sa človek usiluje dosiahnuť, presne ako keď ide o zvládnutie akéhokoľvek majstrovstva v nejakej profesii alebo zručnosti. „Staviteľmi sa stávame tak, že staviame, a harfistami tak, že hráme na harfe,“ píše. „Podobne sa aj spravodlivými stávame tak, že konáme spravodlivo, umiernenými tak, že konáme umiernené, a odvážnymi tak, že robíme odvážne činy.“

Cnosť je niečo, čo *robíme*. Je to niečo, pre čo sa rozhodneme. Nie iba raz, lebo Herkulovo rázcestie nebolo ojedinelou udalosťou. Je to každodenná výzva, ktorej nečelíme iba raz, ale neustále, opakovane. Budeme sebeckí alebo nesebeckí? Statoční alebo ustráchaní? Silní alebo slabí? Múdri alebo hlúpi? Budeme si pestovať pozitívne návyky alebo zlozvyky? Odvahu alebo zbabelosť? Blaženosť nevedomosti alebo výzvu novej myšlienky? Zostaneme rovnakí... alebo budeme rásť? Vydáme sa ľahkou alebo správnou cestou?

Úvod

V živote nie je žiadny skutok taký nemožný, aby ste ho nedokázali vykonať. Celý váš život by mal byť hrdinským skutkom.

— LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ

Nie je nič, čo si ceníme viac ako odvahu, a predsa nie je nič, čo nám chýba viac.

Jednoducho to takto chodí? Že si veci vážime, pretože sú vzácne?

Je to možné.

Ale odvaha – prvá zo štyroch kardinálnych cností – nie je drahý kameň. Nie je to diamant, výsledok nadčasového procesu, ktorý trval asi miliardu rokov. Nie je to ropa, ktorá sa musí vyťažiť zo zeme. Nie sú to obmedzené zdroje, ktoré šťastie rozdáva náhodne alebo ktoré sú dostupné iba pre niektorých.

Nie! Je to oveľa jednoduchšie. Odvaha je obnoviteľná. Je v každom z nás, všade. Je to niečo, čoho sme schopní v jedinom okamihu. Vo veľkých i malých záležitostiach. Fyzicky. Morálne.

Existujú pre ňu neobmedzené príležitosti, dokonca každý deň v práci, doma, kdekoľvek.

A predsa je stále taká vzácna.

Prečo?

Pretože sa bojíme. Pretože je jednoduchšie sa nezapájať. Pretože máme niečo iné, na čom pracujeme, a *teraz na to nie je vhodný čas*. „Nie som vojak,“ hovoríme, akoby odvaha na bojisku bola jedinou formou odvahy, ktorú svet potrebuje.

Radšej sa držíme toho, čo je bezpečné. Ja? A hrdina? To sa zdá byť egocentrické, absurdné. Nechávame to na niekoho iného, na niekoho kvalifikovanejšieho, lepšie trénovaného, ktorý má menej čo stratiť.

Je to pochopiteľné, dokonca logické.

Ale ak takto uvažuje každý, ako to môže dopadnúť?

„Musí človek poukázať na to,“ povedal sovietsky spisovateľ a disident Alexander Solženicyn, „že už od staroveku sa nedostatok odvahy považoval za prvý príznak konca?“

A platí to aj naopak, všetky najväčšie okamihy v dejinách ľudstva majú spoločné jedno – či už je to pristátie na Mesiaci, alebo boj za občianske práva, záverečná bitka pri Termopylách alebo umenie renesancie. Vždy ide o odvahu obyčajných mužov a žien. Ľudí, ktorí urobili to, čo bolo potrebné urobiť. Ľudí, ktorí si povedali: „Kto iný – ak nie ja?“

ODVAHA JE ODVAHA, ODVAHA JE LEN JEDNA

Dlho panoval názor, že existujú dva druhy odvahy: fyzická a morálna.

Fyzickú odvahu symbolizuje rytier cválajúci do boja. Tiež hasič, ktorý sa vrhá do horiacej budovy. Prieskumník, ktorý sa vydáva na cestu do Arktídy a vzdoruje prírodným živlom.

Morálnu odvahu symbolizuje ten, kto prehovorí a postaví sa proti mocným záujmom. Ten, kto hovorí pravdu, ktorú nik iný nepovie. Podnikateľ, ktorý sa pustí do podnikania na vlastnú päsť, navzdory všetkým prekážkam.

Odvaha vojaka bojovať a mentálna odvaha vedca.

Ale nemusíte byť filozofom, aby ste videli, že ide vlastne o to isté.

Neexistujú dva rôzne druhy odvahy. Existuje len jedna. Tá, pri ktorej nasadíte svoj vlastný krk. V niektorých prípadoch doslova, možno aj

osudne. V iných prípadoch je to v prenesenom alebo finančnom zmysle.

Odvaha je riziko.

Je to obeta,
záväzok,
vytrvalosť,
pravda,
odhodlanie.

Keď urobíte niečo, čo iní nemôžu (alebo nechcú) urobiť. Keď urobíte niečo, o čom si ľudia myslia, že by ste to nemali alebo že to nedokážete urobiť. Inak to nie je odvaha. Musíte *niečomu* alebo *niekomu* čeliť.

Napriek tomu odvaha zostáva niečím, čo sa ťažko definuje. Spoznáme ju, keď ju vidíme, ale je ťažké o nej *hovoríť*. Cieľom tejto knihy preto nie sú definície. Odvaha je vzácnejšia ako vzácny drahokam. Je to niečo, čo si musíme chytiť, aby sme si ju mohli prezrieť z mnohých uhlov pohľadu. Keď si pozrieme jej rôzne časti a výbrusy, jej dokonalosti a kazy, dokážeme pochopiť jej celú hodnotu. Každý z týchto pohľadov nám poskytuje trochu lepšie pochopenie.

Samozrejme, nerobíme to preto, aby sme chápali túto cnosť abstraktne. Každý z nás stojí pred vlastnou herkulovskou križovatkou. Možno zastávame volenú funkciu. Možno sme boli svedkami niečoho neetického v práci. Možno sme rodičia, ktorí sa snažia vychovať dobré deti v desivom svete plnom pokušení. Možno sme vedci, ktorí sa zaoberajú kontroverznou alebo neortodoxnou myšlienkou. Možno máme sen o novom podnikaní. Možno sme pešiakom pechoty v predvečer bitky. Alebo športovcom, ktorý sa chystá posunúť hranice ľudského výkonu.

Tieto situácie si vyžadujú odvahu. Skutočnú. Práve teraz. Budeme ju mať? Zdvihneme ten zvoniaci telefón?

„Každý človek,“ ako by povedal Winston Churchill, „zažije v živote zvláštny okamih, keď mu obrazne povedané poklepe na rameno príležitosť a dostane možnosť urobiť nejakú veľmi výnimočnú vec, ktorá je preňho jedinečná a zodpovedá jeho nadaniu a talentu. Aká tragédia, ak ho tento okamih zastihne nepripraveného alebo nespôsobilého na to, čo by mohlo byť jeho životnou šancou.“

Presnejšie je povedať, že v živote je *veľa* takýchto okamihov, veľa takýchto poklepaní na rameno.

Churchill mal ťažké detstvo s rodičmi, ktorí mu neprejavovali lásku. Chcelo to odvalu ignorovať učiteľov, ktorí ho považovali za hlupáka. Vydať sa na cestu ako mladý vojnový korešpondent, potom prežiť zajatie a absolvovať strastiplný útek. Kandidovať na verejnú funkciu si vyžaduje odvalu. Chcelo to odvalu zakaždým, keď ako spisovateľ niečo publikoval. Prišlo rozhodnutie zmeniť politickú stranu. Narukovať do prvej svetovej vojny. Strašné roky v politickej divočine, keď sa názory otočili proti nemu. Potom prišiel nástup Hitlera a vo svojej najlepšej z najlepších hodín stál sám proti nacizmu. Ale bola tu aj odvalu pokračovať, keď ho nevďačne vyhodili znovu z politického života, opäť v divočine, a opäť odvalu vrátiť sa späť. Odvalu dať sa vo vyššom veku na maľovanie a ukázať svoje dielo svetu. Odvalu postaviť sa proti Stalinovi a železnej opone a tak ďalej a ďalej a ďalej...

Boli na tejto ceste aj zlyhania? Urobil chyby? Nevyužil príležitosti? Nepochybne. Ale pozrime sa na tie odvážne momenty a poučme sa radšej z nich, než aby sme sa sústreďovali na chyby iných a ospravedlňovali tým svoje vlastné.

V živote každého veľikána nachádzame rovnaké motívy. Nastal kľúčový moment odvalu, ale bolo tam aj veľa menších. Rosa Parks v autobuse, to bola odvalu... ale rovnako aj jej *štyridsaťdva rokov* života na rasistickom juhu – bez toho, aby stratila nádej, bez toho, aby zatrpkla.

Jej odvalu pokračovať v súdnom spore proti segregácii bola iba pokračovaním odvalu, ktorú potrebovala už len na to, aby v roku 1943 vstúpila do organizácie na ochranu ľudských práv NAACP (Národné združenie pre podporu práv ľudí inej farby pleti) a otvorene v nej pracovala ako sekretárka, a ešte viac v roku 1945, keď sa úspešne zaregistrovala ako volička v Alabame.

História sa píše krvou, potom, slzami a vrýva sa do večnosti vďaka tichej vytrvalosti odvážnych ľudí.

Ľudí, ktorí sa postavili (alebo v prípade Rosy Parks posadili) ...

Ľudí, ktorí bojovali...

Ľudí, ktorí riskovali...

Ludí, ktorí hovorili...

Ludí, ktorí sa snažili...

Ludia, ktorí prekonalí svoj strach, ktorí konali odvážne, a v niektorých prípadoch nakrátko dosiahli vyššiu úroveň existencie, vstúpili do siene hrdinov ako rovníocenní a rovní.

Odvaha volá každého z nás inak, v rôznych časoch, v rôznych podobách. V každom prípade však, ako sa hovorí, prichádza zvnútra.

Najskôr nás to volá povzniesť sa nad svoj strach a zbabelosť. Potom nás to volá k odvahe, prekonať živly, nepriazeň osudu a naše obmedzenia. Nakoniec nás to volá k hrdinstvu, možno len na jediný nádherný okamih, keď sme volaní urobiť niečo pre niekoho iného ako pre seba.

Nech už práve teraz počujete akékoľvek volanie, dôležité je, aby ste naň reagovali. Dôležité je, aby ste ho nasledovali.

V nepeknom svete je odvaha nádherná. Umožňuje existenciu krásnych vecí.

Kto vraví, že musí byť taká zriedkavá?

Vybrali ste si túto knihu, pretože viete, že to tak nie je.

Č A S Ť I .

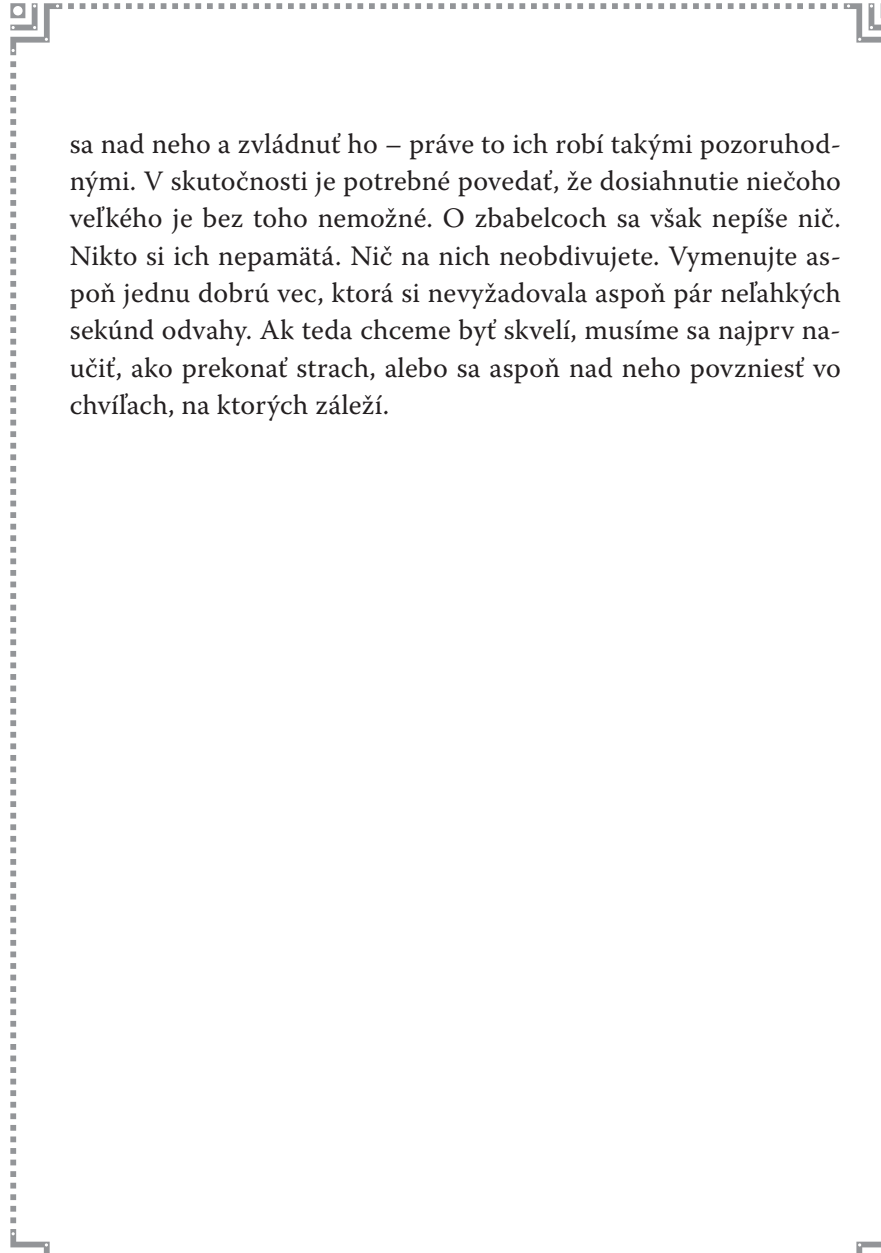
STRACH

Za týmto miestom slz a zloby
je čosi zatienené Desom,
ale mňa nevystrašia hrozby,
vždy budem taký, aký dnes som.

— WILLIAM ERNEST HENLEY

Čo sú to za sily, čo zabraňujú odvahe? Prečo je niečo také cenené také zriedkavé? Čo nám bráni urobiť to, čo by sme mali a mohli urobiť? Čo je zdrojom zbabelosti? Strach. *Fobos*. Je nemožné poraziť nepriateľa, ktorému nerozumiete, a strach – vo všetkých jeho podobách: od hrôzy cez apatiu, nenávisť až po hru na istotu – je nepriateľom odvahy. *Vedíme boj so strachom*. Preto musíme strach študovať, zoznámiť sa s ním, s jeho príčinami a symptómami. Preto Sparťania stavali strachu chrámy. Aby si ho držali blízko. Aby videli jeho silu. Aby ho zahnali. Statoční nie sú bez strachu – žiadny človek nie je –, skôr majú schopnosť povzniesť

sa nad neho a zvládnuť ho – práve to ich robí takými pozoruhodnými. V skutočnosti je potrebné povedať, že dosiahnutie niečoho veľkého je bez toho nemožné. O zbabelcoch sa však nepíše nič. Nikto si ich nepamätá. Nič na nich neobdivujete. Vymenujte aspoň jednu dobrú vec, ktorá si nevyžadovala aspoň pár neľahkých sekúnd odvahy. Ak teda chceme byť skvelí, musíme sa najprv naučiť, ako prekonať strach, alebo sa aspoň nad neho povzniesť vo chvíľach, na ktorých záleží.

Volanie, ktorého sa bojíme...

Florence Nightingale bola nebojácna už predtým, ako sa naučila byť ešte statočnejšou. Existuje kresba z jej raného detstva. Jedna teta zachytila Florence na prechádzke s matkou a sestrou, keď mala možno štyri roky. Jej staršia sestra sa na ňom drží matky za ruku. Florence zatiaľ „kráča úplne sama“, s úžasnou nevinnou dôverou, ktorú majú niektoré deti. Ona nepotrebovala byť v bezpečí. Bolo jej jedno, čo si myslia ostatní. Bolo tam toho toľko, čo chcela vidieť. Toľko toho bolo treba preskúmať.

Ale, žiaľ, táto nezávislosť nemala trvať dlho. Možno jej niekto povedal, že svet je nebezpečné miesto. Možno to bol nenápadný, ale drvivý tlak doby, ktorá tvrdila, že dievčatá by sa mali správať istým spôsobom. Možno to bol luxus jej privilegovanej existencie, ktorý utlmil jej pocit toho, čoho je schopná. Každý z nás už zažil nejakú verziu takého rozhovoru, keď nám nejaký dospelý kruto a nespravodlivo – bez ohľadu na jeho úmysly – prepichne našu malú bublinu. Myslia si, že nás tým pripravujú na budúcnosť, hoci v skutočnosti nám len vnucujú svoje vlastné obavy, svoje vlastné obmedzenia.

Ach, čo nás to len stojí... A o akú odvahu to pripravuje tento svet.

Tak ako sa to takmer stalo v prípade Florence Nightingale.

Presne 7. februára 1837, niekoľko mesiacov pred svojimi sedemnástymi narodeninami, začala vnímať to, čo neskôr nazvala „volaním“.